

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. III. Transubstantiatio, quâ tota substantia panis, & vini convertitur
in totam substantiam corporis & sanguinis Christi, ex solo sensu
speculativo fomræ non demonstratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

Contrà; Divus Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Si tanta, inquit, vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius erit ut sint quæ erant & in aliud convertantur?

Resp. primò, aliter legi apud Land-Francum, & habetur in editione Parisiensi, scilicet: Quanto magis operatorius est ut quæ erant, in aliud commutentur?

Resp. secundò, Ambrosium solum velle, quòd maneat panis quoad aliquid, scilicet accidentia, & convertatur quoad substantiam, vel certè quòd perseveret, non retinendo propriam entitatem, sed factum Corpus Christi, qui modus loquendi, licet improprius, deservit tamen ad significandam conversionem. Quidni etiam sensus sit: *Ut sint*, dum profertur Consecratio, quæ antè erant, & in aliud commutentur? Quomodo enim post Consecrationem possunt manere, quod erant, si per illam in aliud commutentur?

Obijciunt IV. in abjurazione Berengarii quam fecit in Concilio Romano sub Nicolao II. & refertur de Consecrat. dist. 2. cap. 42. Ego Berengarius, dicitur: Panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post Consecrationem, non solum Sacramentum; sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solum in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum trahiari, frangi, & fidelium dentibus atteri: ergo ibi supponitur post Consecrationem manere panem & vinum.

Resp. quidquid sit de mente Berengarii, qui postmodum publice docuit impanationem, unicum intentum Concilii fuit contra illum Hæresarcham definire, Eucharistiam non tantum esse Sacramentum, id est, signum practicum gratiæ sanctificantis, aut signum speculativum Corporis & Sanguinis Christi, sed etiam re ipsa, & verè transire & converti in Corpus & Sanguinem Christi, hoc est, esse signum practicum Corporis & Sanguinis Christi.

Dicitur ergo panis post Consecrationem esse Corpus Christi, non, ut dixi in priori objectione, quia in sua substantia permaneat; sed quia transit in Corpus Christi, ac proinde manet: aut in Corpus Christi conversus. Qui etiam in veritate manibus Sacerdotum tractatur, frangitur &c. non secundum se, sed ratione specierum, sub quibus verè, realiter ac substantialiter Corpus Christi continetur, & non amplius substantia panis, ut semper docuit, & hodie constantissimè propugnat Sancta, Romana, Catholica & Apostolica Ecclesia.

Sed quo fundamento? Respondeo; quia Christus sic voluit, seu instituit Eucharistiam. Audiamus Doctorem Subtilem 4. dist. 11. q. 3. n. 14. Ad primum, inquit, concedo, quòd etiam in creditis non sunt plura ponenda sine necessitate, nec plura miracula quam oportet. Sed cum dicitur in Minor, veritas Eucharistia posset salvari, manente

pane, vel sine transubstantiatione, dico quòd bene fuisset Deo possibile instituisse, quòd Corpus Christi verè esset præsens, substantia panis manente, vel cum accidentibus, pane amihilato: & tunc fuisset ibi veritas Eucharistia, quia & signum verum, & signatum verum: sed hic non est modo tota veritas Eucharistia; non enim sic instituit, ut dicunt auctoritates adductæ.

Et cum dicitur, quòd ad veritatem Eucharistia nihil requiritur, nisi verum signum, & verum signatum. Respondeo verum est eo modo, quo signum est institutum, & quo sibi debet correspondere signatum, quòd non est nunc præcisè, quòd Corpus sit cum aliquo, scilicet cum pane vel cum accidentibus panis indistinctè: sed institutum est nunc, quòd signatum sit tantum sub accidentibus, ut sub signo. Hæc & alia, quæ ibidem tractat Scotus, occasionem dederunt ejus sectatoribus defendendi Conclusionem sequentem, & est hujusmodi:

CONCLUSIO III.

Transubstantiatio, quæ tota substantia panis & vini convertitur in totam substantiam Corporis & Sanguinis Christi, ex solo sensu speculativo formæ non demonstratur.

Hic assertioni communiter extra Scholam Scoti contradicitur, sed satis levi fundamento, ut ex dicendis patebit: videtur autem esse Scoti dist. & quæst. statim allegatà, in qua numero 9. & 10. solvit rationes desumptas ex sensu speculativo formæ, & nu. 14. Transubstantiationem refundit in voluntatem & institutionem Christi.

Atque in primis certum est, & ab omnibus admittitur, per divinam potentiam simul posse collocari in eodem loco substantiam panis, & Corpus Christi, adeoque sub iisdem speciebus posse manere substantiam panis, & Corpus Christi esse præsens, eo modo quo de facto est præsens, desinente substantia panis: quæ enim in hoc contradictio?

Secundò, posset Deus prius destruere substantiam panis, vel producere accidentia sine substantia, & postmodum Corpus suum illis præsens constituere, & tunc indubie non fieret transubstantiatio; tamen eodem modo Corpus esset præsens, quo jam est.

Quod ergo controvertitur est, an supposito quòd maneret panis, hæc propositio: Hoc est Corpus meum, foret vera in sensu speculativo. Dico, in sensu speculativo; quippe secundum significationem practicam, id est, quatenus est conversiva, nemo ambigit eam esse falsam; sic namque affirmat conversionem, quæ supponitur non esse.

R. 2

Cæte-

73.
Transubstantiatio ex solo sensu speculativo formæ non demonstratur. Scoti.

74.
Aliud est considerare sensum practicum, qui secundum modum demonstrationis institutionem est conversivus.

Cæterum quod etiam speculativè non sit vera, inde videtur probari, quod ly Hoc, tali casu non demonstraret corpus, sed solum panem; siquidem panis naturaliter continetur, sive connectitur accidentibus, & principaliter per illa redditur sensibilis: secus est, quando substantia panis sub illis non continetur; quoniam tunc censeretur demonstrare totum id, quod est præsens sive naturaliter, sive supernaturaliter.

Etiã in sentia speculativo ly Hoc non demonstraret panem;

Resp. ly Hoc, quantum ad significationem absolutam, quæ ipsi competit ex institutione humana, indifferenter demonstrat quamcumque rem præsentem, utpote significans ens indeterminate; adeoque in casu proposito de se non magis natum est demonstrare substantiam panis, quam accidentia; pro quibus etiam determinatè supponet si dixeris: Hoc, scilicet quod vides, sunt accidentia panis: de facto autem in forma Consecrationis non designat in recto, nisi Corpus Christi. Quare putas, nisi quia ad illud determinatur per prædicatum, quod nullo modo dici potest de accidentibus?

75.

Ergo similiter, tamen si substantia panis simul contineretur cum Corpore Christi sub accidentibus, indifferenter particula demonstrativa ad designandum quodcumque contentum sub speciebus, satis determinaretur vel ad substantiam panis, vel ad Corpus Christi, vel ad utrumque simul per prædicatum cui conjungeretur; ac proinde supponeret pro substantia panis in hac propositione: Hoc est panis; in illa autem: Hoc est Corpus, pro Corpore; & in ista: Hoc est panis & Corpus, pro utroque: cumque ex hypothese, & Corpus, & substantia panis forent simul præsentia, non dubitarem de veritate speculativa, vel unius saltem ex illis tribus propositionibus.

Determinatur enim ad significandum Corpus per prædicatum cui conjungitur;

ut ly aliquid animal per adjunctionem ly rationale ad significandum hominem.

Accipe simile: ly Aliquid animal per se, id est, extra orationem, aptum est significare omnes suas species, tamen in enuntiatione determinatur ad significandam unam speciem præalia; v. g. in hac: Aliquid animal est rationale, nequit ly Animal ad aliud referri, quam illud, ad quod refertur rationale. Pariiter ergo, quamvis ly Hoc in forma Consecrationis posset significare etiam panem, imò naturaliter illum significet, tamquam naturale contentum sub speciebus: quid tamen obstat, quod minus privetur illo significato, & transferatur ad designandum solum contentum supernaturaliter, per prædicatum, quod est ly Corpus meum, nullatenus conveniens substantiæ panis?

Neque refert quod unum contentum significetur naturaliter, aliud existit.

Certè quod unum contentum reddatur per accidentia sensibile naturaliter & principaliter; aliud autem dumtaxat ex institutione extraordinaria Christi, parùm, vel nihil videtur referre ad hujus potius, quam illius demonstrationem. Quid enim magis sensibile quam ipsa accidentia? Et quid magis præsens? Et tamen in recto non demonstrantur.

Confirmatur; hæc propositio est vera: Hic est calix congelatus, designando calicem consecratum, ubi tantum demonstrantur species; quia prædicatum illis solis competit. Similiter in hac enuntiatione: Hoc Sacramentum est fructum, ly Hoc determinat solas species. Et verò quis ideo dicat excludere præsentiam Corporis Christi?

Profectò hæc forma Sanguinis est vera: Hic est Sanguis meus, licet vel ante Consecrationem aqua admixta sit, quæ non convertatur in Sanguinem, vel post, juxta morem Græcorum, admisceatur. Igitur etiam erit vera, tamen si sub iisdem accidentibus foret præsens substantia vini; & ex consequenti ly Hic, quando dicitur: Hic est Sanguis Christi, licet determinatè supponat pro solo Sanguine, non idcirco negat præsentiam vini. Sicut, secundum Adversarios, ut statim patebit, hæc foret vera: Hoc est vinum; alioquin falsa, si negaret præsentiam Christi.

Nec satisfacit responsio Lugonis de Eucharistia disp. 7. n. 186. ly Hoc, & Hic significant totam substantiam contentam sub illis accidentibus. Illud enim est quod inquirimus, & contendimus falsum, quando prædicatum determinans subjectum, nequit toti substantiæ convenire.

Aliter respondet Dicastillo disp. 4. n. 48. dicens: Quando absolute & simpliciter fieret demonstratio substantiæ sub illis accidentibus, demonstrabitur propria si existit, etiam si forte ibidem simul existat aliena, ita ut absolute verum sit dicere: Hoc est vinum v. g. De aliena verò, quando existit propria, non sit verum omnino solitariè, & sine addito; sed cum addito, & secundum quid; ut si dicas: Hoc est vinum, & sanguis.

Verum & hoc gratis asseritur, ut statim patebit. Interim si simpliciter & absolute fieret demonstratio substantiæ, id est, si diceretur: Hic est substantia; consentio magis demonstrari substantiam vini, quæ connaturaliter ibi existit, quam substantiam Sanguinis, quæ solum ibi existit ex divina institutione.

Fateor quoque, accidentia naturaliter significare substantiam, cum qua habent naturalem connexionem: sed numquid etiam nunc significant, quando substantia panis conversa est in Corpus Christi? Quis dubitat? Ignorans quippe Consecrationem factam, visis accidentibus illic deventi in cognitionem substantiæ, in qua naturaliter subjectantur. At tamen significatione instituta, neque nunc illam representant, neque tunc illam representarent; sed solum Corpus & Sanguinem Christi.

Sunt quidem accidentia signa panis, & vini inesse rei; verum illa significatio non variat institutionem seu significationem ex instituto hujus particula demonstrativa, Hoc, quæ demonstrat contentum sub his accidentibus. Ac proinde

proinde sicuti hæc enuntiatio esset vera: Corpus Christi est præsens sub illis accidentibus, ita etiam ista; Hoc est Corpus Christi, quæ ex instituto humano æquivaleret: nisi velis dicere, quod illa præsentia non possit demonstrari, quod liquet esse falsum in Angelo, qui videret Corpus Christi ibi esse præsens.

Cardinalis supra n. 187. negat illas propositiones æquivalere, nisi ad ly Corpus, addatur, Solam, vel ad ly Præsens, ly Totaliter: Hæc enim, inquit, est vis istius pronominis, Hoc, ut consistat ex communi hominum usu. Et quis ille? Non enim (ait n. 183.) dicunt, ostensâ bursâ, in qua sit aurum & plumbum, Hoc est aurum; neque ostenso vase, in quo sit lac & vinum, Hoc est vinum.

Resp. quin imò sic debemus loqui, & communiter loquuntur Oenopolæ, qui vina sua lacte, melle & aliis liquoribus condiunt ac miscent, dummodò major pars sit vinum. Similiter propriissimè dicitur ostensâ bursâ, in qua sunt centum, v. g. aurei, & unus nummus argenteus: Hoc est aurum. Et estò mediâ tantum pars sit aurum, adhuc propria erit & vera locutio, Hoc est aurum, quamvis fortè magis propria esset: Hoc est aurum & plumbum.

Sicuti de facto sub speciebus, præter Corpus Christi, continetur anima, & tamen verè dicitur: Hoc est Corpus. Quidni ergo verè & propriè dicatur in casu nostro, Hoc est Corpus, vel, Hic est panis?

Profectò Corpus Christi est significativum præstantius, quamvis substantia panis sit naturalius. Et quemadmodum; quando terminus aliquis potest sumi pro diversis, per adjuncta, ut supra ostendimus, potest limitari ad unum vel aliud; eodem modo quando significationes sunt diversæ, una naturalis, altera ex instituto, potest ratione adjuncti, pronomen demonstrativum accipi pro uno significato, vel pro alio: v. g. in hac propositione: Hic est panis, significabit naturaliter substantiam panis, ut sensus sit: Hoc, quod naturaliter continetur sub his accidentibus, est substantia panis: in illa autem, Hoc est Corpus Christi, ex institutione Dei demonstrabit Corpus Christi, ac si diceret: Hoc, quod ex voluntate Dei continetur sub his accidentibus, est Corpus Christi. Quis porò non clarè videt veritatem speculativam istarum enuntiationum; clarè, quod sub iisdem accidentibus simul esset substantia panis & Corpus Christi?

An fortè cogitas de facto formam Consecrationis esse falsam, quia probabilius manet quantitas, cum qua accidentia habent naturalem connexionem, & quam proinde naturaliter significant? Non puto.

Accedit, quod neque substantia panis, neque Corpus Christi sub illis accidentibus lateant, sicut aurum in bursa aut vinum in vase continetur, nempe tamquam locatum in loco; sed eadem planè accidentia continentur singula,

panem scilicet, & Corpus Christi, totaliter ex parte sua, & secundum idem sui; cum tamen bursa & vas solum continerent diversa illa contenta inadæquate, idque secundum diversas sui partes.

Atque, ut maneamus in exemplo vasis, ostenso vase rectè dicitur: Hoc est cervista, vel, vinum, secundum diversitatem liquoris, qui in illo includitur; & tamen sub illis accidentibus etiam continetur naturaliter substantia vasis, & ipsa demonstrari potest, dicendo: Hoc est vas.

Respondet Dicastillo supra nu. 50, ex Valquesio disp. 180. n. 33. disparem esse rationem: nam accidentia vasis, & illa substantia, quæ habet vasis figuram, ita sunt adaptata ad continendam alienam substantiam; accidentia verò panis & vini non sic adaptata sunt, & ordinata ad hoc.

Sed contrà; quid refert adaptatio, si desit præsentia? Et quid obstat non adaptatio, si adsit præsentia? Sanè res demonstratur, quia præsens est; non quia continetur in altero adaptato vel non adaptato. Et verò accidentia panis & vini, cum ex fide constet continere Corpus & Sanguinem Christi, quis audeat negare ad hoc à Deo ab æterno esse ordinata?

Deinde inquiri, corpus hominis adaptatum est & ordinatum ad continendum Dæmonem? Equidem si corpus à Dæmone obsidet, verè videtur dici: Hic est Dæmon, per vocem, Hic, non localiter, sed adjectivè demonstrando, etiamsi ibi sit substantia corporis obsessi.

Respondet Dicastillo num. 52. assumptum exemplum non semper esse verum; neque enim semper possumus dirigere articulum demonstrativum ad Dæmonem obsidentem; sed tantum quando in eo corpore videmus, aut alio sensu percipimus aliquem effectum proprium Dæmonis seu à Dæmone provenientem, ratione ejus Dæmon sensibilis fiat, & sensui demonstrabilis: quod non habet locum in Corpore & Sanguine Christi in Eucharistia.

Contrà; inde videtur sequi, quod nequidem possint demonstrari Corpus & Sanguis Christi, quando non adest substantia panis & vini; quia neque tunc per aliquem sui effectum sentiuntur. Sufficit ergo quod certum sit ea ibi esse: sicut si Dæmon certissimè sciretur corpus obsidisse, etsi nulla signa sensibilia ederet; negent alii, quidni alii æquè facillè affirmant, simpliciter & verè dici posse: Hoc, vel, Hic est Dæmon? Attamen quia obsessio ordinariè non certò cognoscitur, nisi ex signis externis, ideo insolita foret talis demonstratio in absentia illorum signorum.

Adde, Corpus & Sanguinem Christi fieri sensibilia per verba Consecrationis, suppositâ Christi institutione: porò illa verba, Hic est Dæmon, cum non sint practica; sed tantum

Christi, ut later aurum in bursa aut vinum in vase.

Per accidentia vasis significari potest tam propria, quam aliena substantia.

Responsio Dicastillo, nis ex Valquesio.

81. Rejicitur.

De corpore obsessio à Dæmone rectè dicitur: Hic est Dæmon.

Responsio Dicastillo, nis.

82. Rejicitur.

corpus & Sanguis Christi sunt sensibilia per verba Consecrationis.

tantum speculativa, non efficiunt presentiam Daemonis, sed eam presupponunt; adeoque non satis manifestant ipsum ibi esse, & idcirco requiruntur alia signa.

83. Pro complemento: omnes fateri debent in talibus circumstantiis verè posse dici: *Hic est Corpus Christi*, sumendo *ly Hic* adverbialiter: ergo etiam accipiendi pronominaliter. Probatur Consequentia: quia bene sequitur, *Hic est; ergo est*. Igitur quod demonstrari potest quoad locum, pariter quoad existentiam.

Præterea posset Deus instituire hæc verba: *Hoc est Corpus meum*, ut significant presentiam Corporis sine transubstantiatione: nam ut superioribus ex communi sententia supposuimus, posset ponere Corpus præfens sine transubstantiatione, puta, vel pane annihilato, vel alibi conservato; quo casu salvaretur demonstrationis veritas sine ullo ordine formæ ad panem: ergo ad illam solum videtur requiri, ut Christus sit præfens sacramentaliter, vel alio modo realiter, sive panis sit præfens sive non.

84. Nec dixeris; ex natura rei colligitur absentia panis: nam contrarium manifestè patet ex antedictis. Ex quo ergo probatur? Respondet ex institutione Christi, quam novissimè Ecclesia declaravit in Conc. Trident. sess. 13. cap. 4. dicens: *Quoniam autem Christus Redemptor noster, Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nunc denudò sancta hæc Synodus declarat, per Consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantie panis in substantiam Corporis Christi &c.*

Ubi Concilium Transubstantiationem, & per consequens absentiam panis declarat ex verbis seu veritate verborum Christi non præcisè, id est, in quolibet sensu, tam speculativo, quam pratico; sed prout ea semper Ecclesia intellexit.

Equidem non sunt idem articulus Fidei presentia Christi in Eucharistia, & Transubstantiatio; nam presentiam docet Tridentin. cap. 1. Transubstantiationem autem cap. 4. presentiam definit can. 1. Transubstantiationem autem can. 2. Et quidem presentiam Christum discretis ac perspicuis verbis testatus est, ut constat ex cap. 1. ibi: *Maiores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de Sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, aperitissime professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse, cum post panis viniq; benedictionem, se suum ipsius Corpus illis præbere ac suam Sanguinem discretis ac perspicuis verbis testatus est.*

At verò de Transubstantiatione non sic loquitur Concil. sed ut supra audivimus: *Quoniam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, id est, quia Christus discretis ac perspicuis verbis testatus est presentiam sui Corporis sub specie*

panis, ideo persuasum semper fuit &c. id est, ideo Ecclesia, edocta à Spiritu Sancto; verba Christi, tamen posset absolute esse vera in sensu non conversivo, tamen semper intellexit in sensu conversivo, & declarat sic esse intelligenda. Igitur ex verbis Christi præcisè, concluso hoc intellectu & declaratione Ecclesia, non habetur nisi probabile argumentum.

Sicuti ibidem cap. 2. illud Joan. 6. v. 58. *Qui manducat me, & ipse vivet propter me*, intelligit de manducatione sacramentali; cum tamen ille sensus non sit evidens, sed probabilior tantum, prout indicat sess. 21. cap. 1. dicens: *Sed neque ex sermone illo, apud Ioannem 6. verè colligitur utriusque speciei Communionem à Domino præceptam esse, utcumque iuxta varias Sanctorum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur.*

Unde bene Scotus 4. dist. 10. qu. 1. nu. 9. *Quantum ergo ad istum articulum (scilicet realem presentiam Christi in Eucharistia sine mutatione locali) non videtur necessarium fugiendum esse ad conversionem panis in Corpus Christi, præcipue cum à principio, ex quo res huius Sacramenti fuit creata, fuit semper creditum, quòd Christi Corpus non mutatur de loco suo in celo, ut sit hic: & tamen non fuit à principio ita manifestè creditum de ista conversione. Puta, quia presentia ex discretis ac perspicuis verbis, conversio autem ex auctoritate Ecclesie; verba illa sic interpretantis, quæ interpretatio non fuit à principio ita manifesta.*

Si obicias ex Divo Thoma 3. parte qu. 75. art. 2. Christo in Eucharistia debetur cultus latræ; sed si ibi maneret substantia panis, non deberet talis cultus exhiberi propter idololatricam, adorando creaturam.

Respondet Doctor Subtilis 4. dist. 11. q. 3. n. 9. *Modò non est idololatra, qui adorat Christum in Eucharistia: & tamen non potest negari, quin sit ibi creatura aliqua; scilicet species illa: sed non est adorandum sensibile continens, sed Christus contentus, & eodem modo tunc dicitur Christum contineri sub pane quanto, & quali, & ita non panem adorari, sed Christum contentum in pane ut in signo. Præveniens que replicam.*

Et si obicias, inquit, saltem simplices, qui non sic distinguunt, essent idololatra. Dico quòd ita potest nunc argui contra te, quia simplices non distinguunt accidentia illa à Corpore Christi: in omnibus autem talibus est una responsio; quia simplices adorant in sede Ecclesie (id est adorant, quod Ecclesia adorat) & hoc sufficit eis ad salutem. Maiores autem distimè adorant contentum, non signum continentem, & hoc sive signum continentem sit accidens tantum, sive substantia panis cum accidente. Clarissima & adæquatissima solutio.

Addo instantiam, quam tractavimus Sectione 2. conclus. 6. quando aqua non convertitur in vinum ante Consecrationem, aut miscetur post Consecrationem, quæ aqua non impedit veram adorationem Sanguinis.

Arguis verò.

quis potuerunt institui ut significant presentiam Corporis sine transubstantiatione.

Transubstantiatio probatur ex institutione Christi.

quam Trident. declarat ex verbis Christi.

Non est idem articulus fidei presentia & Transubstantiatio.

Trident.

86.

Scotus.

Ab initio Ecclesie non fuit ita manifestè creditum Transubstantiatio sicut presentia.

86.

Obiectio D. Thoma.

Respondit Scotus, ex presentia panis nullamobis qui periculum idololatriæ.

nequidem apud simplices.

ut nec modo camo tunc idololatriæ, si aqua ante Consecrationem non fuerit in vinum coacta.

Sect. 4. De pras. Christi in Euchar. Concl. 3. 135

Arguis rursus: Eucharistia debet primo significare Corpus, ut primum significatum; sed si ibi maneret substantia panis, ipsa haberet rationem primi significati. Resp. Scotus supra: Quod est ad oppositum; quia si esset hic substantia panis, illa duplex significatio esset vera, scilicet naturalis, qua accidentia significant substantiam panis; & illa, que est ex institutione divina, qua sensibile significat Corpus Christi: sed nunc non potest salvari, nisi precise altera vera.

Et post pauca: Respondeo ergo quod primum significatum ex institutione debet esse Corpus Christi: & ita est, siue maneat substantia panis siue non: sed primum significatum accidentium, quod scilicet naturaliter significant, semper est substantia illa, quam primo affecterunt, vel nata essent asserere, quia illa significatio naturalis non mutatur.

Objicis III. tollitur debitus usus Sacramenti; quia si maneret verè substantia panis, ipsa esset verè cibus corporalis: hujus autem Sacramenti usus est, quod sit cibus spiritualis.

Non valet, inquit Doctor noster supra n. 10. quia modo manifestum est, quod illa species nutriunt secundum Apostolum 1. Cor. 11. v. 21. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est, & hoc ex perceptione specierum sacramentalium; & tamen non negatur hic esse cibus anime: tamen datur ipsam continentem sub nutrimento corporali: & ita si poneretur panis manere, esset ibi nutrimentum corporale, & tamen continentem sub illo esset tantum nutrimentum anime. Hæc ille.

Sed multis displicet ista interpretatio Apostoli (pro qua tamen Hiquæus in suo Commentario ad hunc locum n. 9. citat D. Ambr. D. Aug. & Bedam, sed meo iudicio minus solide) neque necessaria est ad solutionem objectionis, ut patet consideranti.

Objicitur IV. nihil potest incipere esse, ubi prius non fuit, nisi per sui mutationem, vel alterius in ipsam; sed Corpus Christi non mutatur per hoc, quod Eucharistia constituitur, quia manet in celo sicut prius: ergo si nihil converteretur in ipsum, non est magis realiter in altari, quam prius fuit.

Respondet Scotus supra: Incipit hic esse non sine omni mutatione, extendendo mutationem ad illam presentiam simplicem; quasi diceret: factus est, quod Corpus Christi accipiat novam presentiam, ut magis realiter sit in altari, quam prius fuit, & illam absque dubio potest accipere, manente substantia panis sub iisdem accidentibus. Sed de hac presentia infra latius.

Objicis V. & ultimò: si substantia panis maneret, vel annihilaretur, & non converteretur, verius diceretur: Hic est Corpus, quam, Hic est Corpus.

Resp. cum Doctore nostro supra: utrumque verum est; sed non hoc accidens (est Corpus) sed contentum sub accidente. Eodem modo si esset panis, non hoc, quod est substantia panis, esset Corpus; sed hoc, quod est contentum sub pane, est Corpus.

Ne autem putaretur asserere: Hic est Corpus meum, esse formam Consecrationis, aut æquivalentem, addit: Maluit autem Salvator uti hoc vocabulo, Hoc, quam, Hic, quia magis exprimitur veritas; quoniam ly. Hoc demonstrat ipsam rem primò, quam particula, Hic, demonstrat ratione loci: Christus autem non est sub speciebus, ut in loco, licet sit in loco specierum.

Sic ergo ostensa est possibilis veritas speculativa verborum Consecrationis, tamen panis maneret. Neque inde Scotus favet Hæreticis, quorum fundamenta actualis permanentiæ panis convellit, probans efficaciter ex institutione Christi, demonstrationem, & consequenter propositionem fore falsam, nisi fieret conversio, id est, nisi panis desineret esse ad positionem Corporis Christi.

Quæ sanè desitio, an sit annihilatio panis, major est de nomine quæstio apud Catholicos, quam de re, & ideo non multum immoror. Scotus supra q. 4. n. 6. sic scribit: Ad quæstionem dico, quod in proposito nihil panis manet post conversionem. Secundo, quod panis non annihilatur, vel quod est facilius, quod panis ista conversione non annihilatur.

Hoc probatur sic: Terminus ad quem transitus ipsius panis non est purum nihil: ergo panis non annihilatur. Consequentia probatur: Quia terminus ad quem annihilationis est purum nihil; & hoc probatur à simili: sicut terminus à quo creationis est purum nihil, ita terminus ad quem annihilationis debet esse purum nihil. Antecedens patet; Quia terminus ad quem istius transitus, est Corpus Christi: quia etsi negatio panis comitetur terminus ad quem, non tamen terminus iste est omnino nihil, sed est in aliquo positivo.

Verum, ut rectè notat Scholium præfixum isti numero, non loquitur hic Doctor ex sua, sed ex sententia Varronis. Unde inferius n. 14. sic resolvit: Potest ergo teneri tertium, scilicet secundum membrum disjunctive posita supra n. 6. Quod desitio panis sit annihilatio absolute panis, sicut probat illa ratio de per accidens: quod quia necesse est dicere, quod ipsi esse panis simpliciter, succedit non esse panis simpliciter, & illa successio opposita ad oppositum per accidens coniungitur, cum successione presentie Corporis Christi hic, ad non presentiam hic: ideo ista habebit suos per se terminos, & alios à per se terminis illius: non ergo per se terminus istius terminabit per se, vel precise ut coniungitur per accidens per se termino alterius. Hæc est prima pars resolutionis, sequitur altera.

Dico etiam quod hæc conversio panis non annihilatur, quia . . . transubstantiatio quedam est, quæ terminus accipit simpliciter esse: quedam autem, quæ accipit hic esse. De prima, quæ terminus unus accipit simpliciter esse, & alius simpliciter non esse, fortè posset salvari, quod desitio termini à quo, non est simpliciter annihilatio; v. g. si Corpus Christi primò simpliciter produceretur, & ad ipsius productionem substantia panis simpliciter desineret

Scotus distinguit inter hæc verba: Hic est Corpus meum, &, Hoc est Corpus meum.

Ob antedicta Scotus non favet Hæreticis.

An panis dicatur annihilari, quæstio est de nominibus.

Scotus.

92.

Ratio affirmandi. Scotus.

Ratio negandi. Scotus.

87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

neret: Quia ibi per se terminus ad quem ipsius inceptionis, esset oppositus termino à quo desitionis, sicut est de termino à quo, & ad quem generationis & corruptionis: sed in proposito, ubi tantum est transitio adductiva, terminus ad quem per se mutationis positiva, non opponitur termino à quo mutationis privativa: & ita non potest esse ratio concludendi negationem eius: scilicet simpliciter, posset quippe Deus alibi conservare substantiam panis.

93. Unde concludit Doctor nu. 15. Posset ergo dici, quod conversio ista est sicut substantia in substantiam, non quantum ad esse substantie simpliciter, sed quantum ad hic esse, ut sicut Corpus ut hic, succedit pani ut hic: ita panis ut hic convertitur in Corpus ut hic: & illa mutationes licet sint inter substantias, tamen non sunt inter substantias ut inter terminos: termini enim sunt tantummodo presentia & non presentia, quæ possunt reduci ad genus ubi; de quo statim plura.

Summa hujus sententia videtur esse; desitionem illam substantie panis in Eucharistia simpliciter & absolute posse vocari annihilationem; secus conversionem panis in Corpus Christi. Igitur eadem desitio erit annihilatio & non annihilatio: annihilatio quidem, quatenus per eam substantia panis in nihil panis abit, nullà per se, & ex vi illius desitionis, de novo producta substantia: erit autem non annihilatio, quatenus per eam destruitur presentia panis, & ex dispositione Dei in eundem locum succedit Corpus Christi. Porro quid requiratur ad propriè & simpliciter dictam annihilationem, quæstio est philosophica, & de significato nominis, de quo parùm curandum, quando constat de re.

94. Card. disp. 7. sect. 12. cum communi asserit, substantiam panis non annihilari, licet fateatur non esse dignam ullà censurà Ecclesiasticà contrariam sententiam, quam docet Gabriel 4. dist. 11. q. 1. & lect. 40. in can. Major q. 1. Albertus art. 6. Rub. q. 2. art. 3. Bassol. q. 4. Oham. q. 6. ad dubium 7. Angelus v. Eucharistia 1. n. 31. Leuchet. quodl. 10. Tartar. ibi, & hic, & omnes Scotistæ. Quare immodestè loquitur Sotus dist. 9. q. 2. art. 4. dicens, hæc non posse doceri citra errorem.

Cæterùm Scotus, ut notat Scholium præfixum nu. 17. videtur problematicus, utpote illo numero & sequenti solvens argumenta utriusque opinionis, licet magis inclinet in annihilationem.

95. Lugo supra probat sententiam magis communem; quia desitio panis non tendit ad purè nihil, quoniam transit, sive convertitur in Corpus Christi. Quod autem ad annihilationem non sufficiat, quod nihil maneat rei desinentis, probat à simili ex creatione, quæ est productio rei ex nihilo: & licet forma equi, quando generatur, producat ex nihilo sui (nihil enim formæ equi præsupponebatur)

non tamen dicitur creari, quia non fit ex nihilo simpliciter; fit enim ex præsupposito subiecto: ergo similiter res, quæ desinit in aliquid aliud, licet desinat in nihil sui, non dicitur simpliciter annihilari.

Resp. distinguendo Consequens; quæ desinit in aliquid aliud per se & ex natura sua, Concedo; ex sola dispositione extraordinaria Dei, Nego. Et idcirco anima rationalis dicitur creari, forma autem equi generari, quia hæc ex natura rei præsupponit subiectum, illa minimè, tametsi semper ex dispositione Dei in prima sui productione corpori infundatur. Porro nemini dubium esse potest, quin præsentia Corporis Christi succedat præsentia panis sub speciebus, ex sola præternaturali ordinatione Dei.

Unde & ipse Eminentissimus n. 203. desitionem formæ equi taliter, ut non succedat alia forma in materia, mavult appellare corruptionem, quàm annihilationem: quia quamvis tali casu forma equi non convertatur in aliud, non tamen desinit simpliciter in nihilum omni modo; sed remanet adhuc illa forma in potentia subiecti, ex quo fuerateducta. Ego aliam assigno rationem: quoniam, naturaliter loquendo, alia forma debet succedere, quod sufficere videtur, ut non dicatur simpliciter annihilatio.

Ait ibidem Lugo n. 207. productionem animæ rationalis de factò esse veram creationem, etsi pro termino à quo habeat formam embryonis; idque quia creatio est productio ex nihilo; ubi præpositio, & in rigore sermonis solum competit subiecto, quasi diceret, Ex non subiecto. At verò annihilari est desinere in nihilum; ad quod requiritur negatio tam subiecti, quàm termini, alioquin erit desitio in aliquid. Respondeo; termini per se, Concedo; omnis termini, per se & per accidens, Nego.

Denique præfatus Auctor n. 210. infert ex dictis suis, desitionem panis secundum se (quod idem applicari potest ad desitionem aliarum rerum) non esse intrinsecè annihilationem, nec etiam desitionem alterius speciei oppositæ ad annihilationem; quia hæc eadem desitio numero secundum totum intrinsecum quod habet, posset esse annihilatio, si non conjungeretur cum successione Corporis Christi sub speciebus. Hæc ille. Ita quod à successione, vel non successione termini desitio alicujus rei extrinsecè denominetur nunc annihilatio, jam corruptio.

Doctor noster, cum pluribus aliis, verius existimat, solam successione naturalem esse considerandam, & ab illa, aut ejus negatione, desitionem aliquam appellari debere annihilationem, vel non annihilationem. Interim modus loquendi parvi est momenti, dummodo cum Ecclesia Catholica concedatur nihil panis remanere, sed totam substantiam panis converti in

Desitio panis potest simpliciter & absolute dici annihilatio.

Lugo asserit substantiam panis non annihilari.

Scotus videtur problematicus.

Probatio Lugonis.

in substantiam Corporis, & totam substantiam vini in substantiam Sanguinis Christi.

Porro de hac conversione controvertitur inter Doctores Catholicos primo, an ad eam requiratur nova Christi productio, an vero sufficiat adductio. Secundo, utrum necessaria sit aliqua qualitas attractiva specierum, vel unio physica, formalis, aut effectiva Corporis & Sanguinis. Ad primam quaestionem respondeo & dico

CONCLUSIO IV.

Ad transubstantiationem talem, qualem Ecclesia Catholica agnoscit in Eucharistia, nequam requiritur nova Corporis & Sanguinis Christi productio.

Transubstantiatio definitur à Scoto 4. dist. 11. q. 1. n. 2. *Transitio totalis substantia in substantiam*. Transitio, inquam, totalis, scilicet secundum omnes partes, ut ibidem explicat, categorematice & syncategematice, sic quod nulla, quae fuit in termino à quo, maneat in termino ad quem; sed substantia tota & totalis collectivè quoad partes transeat in terminum ad quem.

In quo distinguitur à generatione substantiali, quae, secundum Aristotelem 1. de Generatione textu 10. & 24. est *Transmutatio totius in totum*; Quia (inquit Doctor supra) *illud totum ex partibus, quod fuit verè totum, scilicet per se unum, non manet; sed aliud totum succedit: non tamen qualibet pars succedit; quia materia manet communis, secundum ipsum*. Porro in transubstantiatione nulla pars substantiae manet communis.

Et propterea n. 10. sic concludit: *Dico ergo proprie loquendo, quod transubstantiatio non est mutatio*; utique, quia mutatio dicitur subjectum, quod mutatur, & formam ad quam mutatur. Item successione immediatam, ex natura rei informationis ad non informationem, & è contra: lato tamen modo dici potest mutatio seu versio à subjecto in subjectum. Vide textum, ubi Scotus latius, & more suo subtilius de hoc puncto discutit; & solvit argumenta in contrarium.

Paucula isthaec praemitto, ne quis existimet, eodem modo fore argumentandum de conversione Eucharistica supernaturali, atque de aliis naturalibus, ligni v. g. in ignem, & similibus. Certè in his manet semper aliquid subjectum commune, & terminus ad quem habet naturalem connexionem cum desitione termini à quo; neque supponitur communiter existere, quando in ipsum fit conversio; exempli gratia, quando materia prima mutatur à forma ligni ad formam ignis. Equidem in transubstantiatione panis in

Corpus Christi neque manet subjectum commune, neque terminus ad quem habet naturalem connexionem cum desitione termini à quo; & supponitur existere, quando in eum fit conversio.

Igitur necessariò dicendum est, vel transubstantiationem hanc non esse verè & propriè conversionem (quo nomine tamen Florentinum in Decreto Eugenii eam appellat dicens: *Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in Corpus Christi, & substantia vini in Sanguinem convertuntur*, similiter Tridentinum sess. 13. cap. 4. & can. 2. supra allegatis) vel ad veram conversionem sufficere, quod una forma (id est, altera pars compositi naturalis, vel etiam totalis substantia) live jam existat, sive non, succedat in locum alterius; idque sub aliquo communi, sive sit propriè dictum subjectum, sive non; dummodò forma succedens quoquo modo suppleat officium formae desinentis; & ideo haec desinat, quia illa succedit, & è converso; vel propter naturalem connexionem, aut saltem ex dispositione agentis superioris, id est, propter connexionem moralem.

Notandum quoque, in qualibet conversione esse duplicem terminum à quo, & ad quem, formalem utique, & totalem; v. g. in conversione ligni in ignem, terminus totalis à quo, est lignum; terminus formalis, forma ligni; terminus porro ad quem totalis, ignis; terminus formalis, forma ignis. Et impræsentiarum, terminus à quo totalis est substantia panis cum accidentibus, terminus formalis, sola substantia panis; terminus ad quem totalis, Corpus Christi cum accidentibus; terminus formalis, ipsum dumtaxat Corpus Christi.

Advertit præterea Card. Lugo disp. 7. n. 10. ad hoc, ut lignum dicatur converti in ignem, requiri destructionem ligni, non destructionem formae ligni: at verò ad hoc, ut non solum dicatur lignum converti in ignem; sed etiam forma ligni, in formam ignis, requiritur etiam desitio ipsius formae ligni. Prima pars probatur; quia homo dicitur converti in cadaver, cum tamen forma hominis non simpliciter desinat esse. Secunda pars constat; quia illud quod dicitur converti in aliud, eo ipso dicitur desinere in aliud: ergo ut de ipso termino formali dicatur verè, quod convertitur in alium terminum formalem, requiritur desitio ipsius termini formalis. Ex quo fit, quod non dicatur forma hominis conversa in formam cadaveris, quia nimirum forma hominis non destruitur.

Sed quaestio est de voce: & sanè ex hypothesis quod detur forma cadaveris (quam Scotista meritò negant) quidni anima rationalis rectè dicatur in eam desinere? Etenim desinit informare corpus ex vi informationis formae cadaveris, quod apparet sufficere, ut dicatur in eam desinere, licet simpliciter maneat.

ut ex Florentino & Tridentino potest colligi.

YOO. In qualibet conversione est duplex terminus.

Quid requiratur ut forma ligni dicatur converti in formam ignis? Lugo.

IOI.

Vertical marginal notes on the left edge of the page, including fragments like "96. Quae de...", "97. Quae de...", and "98. Quae de...".